ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“:
на годину: . . ф. 12 или 30 дин.
на по године: . ф. 6 или 15 дин.
на четврт године: ф. 3 или $7^1/_2$ дин.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОГЛАСИ
рачунају се 6 нов. од реда ситних слова.
За жиг се плаћа сваки пут 30 нов.

БРАНИК

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
на целом табаку
уторником, четвртком и суботом

Претплата и огласи шаљу се на администрацију, а рукописи
уредништву „Браника“ у Нови Сад

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући г. А. Пајевића, у дунавској улици.

Рукописи се не враћају.

Број 65. У Новом Саду, у уторак 8. (20.) јуна 1893. Год. IX.

„ХРВАТСКО ПИТАЊЕ.“

У прорачунском одбору угарске делегације узео је реч хрватски члан исте делегације, г. пл. *Црнковић*, један од главних стубова садашње хрватске народне странке, да као „прави и коренити Хрват“ противно изјавама и разлагању Далматинаца дра Лагиње, Спинчића и Бијанкинија, — који су у царевинском већу говорили о „хрватском државном праву“ и о спојењу Далмације са Хрватском и Славонијом на основу тога права, — рекне, да тога „хрватскога питања“ нема. да је оно са углављењем хрватско-угарске нагоде дефинитивно решено и да је т. з. „хрватско државно право“ само „*шупља фраза*“, коју хрватска опозиција истиче, да народ дражи и обмањује, ограђујући се у осталом против говора Далматинаца Хрвата, јер да та ствар пред делегације и не спада, а најмање пред „царевинско веће“ и т. д.

Ово понашање хрватскога делегата г. пл. Црнковића као познатога Мађарона, изазвало је наравно у опозиционим хрватским листовима праву буру негодовања, да се баш Хрват нашао, који иде да пред страним светом своје хрватско државно право руглу изврће.

Је ли није ли то поступање г. Црнковића било према овом понашању господе Лагиње, Спинчића и Бијанкинија, било на овом месту оправдано и патриотично, ми то остављамо на страну, као и оно од пренаведене господе далматинских Хрвата у царевинском већу: да у Далмацији и у Троједнци у опште „нема Срба“; но, пошто се и овом приликом наглашује „хрватско питање“, које по тврдњи хрватске опозиције постоји и постојаће све донде, док се год „хрватска мисао“ не оствари и „уједињење хрватских земаља“ не изведе, то желимо и ми о томе хрватском питању, које се и нас Срба тиче, коју овде да проговоримо.

Строго узевши, могло би се у *политичком обзиру* само онда говорити о којем питању, да оно *постоји*, ако је оно заиста и *актуално* т. ј. ако је на дневном реду свога расправљања и евентуалнога реализовања.

У оном неопредељеном смислу, како се то данас говори о т. з. „хрватском питању“ може се пуним правом рећи: да у аустро-угарској монархији постоји данас што у државноправном што у народносном погледу толико народно политичких питања, колико има *народа и народности* у истој монархији; јер *сви* ти народи и народности монархије, не изузимајући ни саме Немце и Мађаре, имају што у државноправном што пак у народносном погледу својих још неизведених и неостварених тежња, жеља и захтева, али које нису актуалне; не налазе се на путу свога реализовања што циљу води. Па тако стоји и са т. з. хрватским тежњама и жељама за уједињењем свих „хрватских земаља“ и за државном независношћу „Хрватске“ на основу хрватскога државнога права, што има да сачињава то „хрватско питање“.

Но оставимо на страну *Мађаре*, који и то језгра мађарског народа, иду за потпуном независношћу своје „мађарске државе“, и *Чехе*, који теже за уједињењем и државном самосталношћу земаља „ческе круне“. Једни и други знају бар *шта* и *како* хоће. Исто тако су и аустро-угарске народности као: *Словенци*, *Русини*, *Словаци*, *Румуни и Срби* у својим оправданим, чедним и ограниченим народносним и културним тежњама и захтевима као и што се начина изведења тих њихових тежња тиче, доста јасни. Останимо дакле код „хрватског питања“ и његовога обима.

„Хрватско питање“ хоће по назору и програму „уједињене хрватске опозиције“ да обухвата: *Уједињење свих хрватских земаља*. Под тим уједињењем „свих хрватских земаља“ разумева се у *првоме реду* присаједињење Далмације Хрватској и Славонији т. ј. уједињење „троједне краљевине“ Хрватске, Славоније и Далмације, која се и данас у темељним и државним законима води само на папиру. За тим у *другоме реду:* присаједињење словенске *Истре*, *Крањске* и *Корушке*; а сад не знамо, да ли у „другом“ или тек у *трећем реду:* присаједињење *Босне* и *Херцеговине* „Хрватској“.

Овде имадемо дакле *три* дела тога „државноправнога“ хрватскога питања. Сваки од тих делова захтева посебно просуђење и оцену; што ће нам одмах показати, да ли се то тако једноставно избачено „*уједињење свих хрватских земаља*“ с разлогом може сматрати само као *једно* и *хрватско* питање, пак било то по „хрватском државном праву“ или по „народном начелу“?

Што се *првога* дела, спајања *Далмације* са Хрватском и Славонијом тиче, ово питање не стоји ни у каквој свези са оним „другога“ и „трећега“ реда.

Питање уједињења „Троједнице“ у првој линији правоваљано покренути могу само сабори хрватско-славонски или рецимо хрватски с једне и далматински с друге стране.

Ако ова *два* сабора у томе кораку и закључку своме кад тад буду споразумна, тек онда и по одобрењу *круне*, долази та ствар у другој линији пред *форум* „царевинског већа“ с једне и „угарског сабора“ с друге стране, који последњи је и из постојеће „државне заједнице“ с Хрватском и Славонијом обвезан, *помагати* у томе државноправне захтеве хрватско-славонскога сабора. А ова два „*форума*“ у тој ствари и ради *државнога суставa* монархије, који по закону постоји и који је Далмацију другој — аустријској — поли монархије предао, као и ради „кључа“ о заједничким пословима и трошковима свакако *одлучују*, ма да хрватска опозиција то неће да увиди.

И хрватски и далматински као у томе у првоме реду меродавни сабори, прелазе већ од дужега времена преко тога „питања“ *ћутањем*. Оно дакле данас *спава*, а то је толико, колико да не постоји, јер на позваном, надлежном месту није на дневном реду, није *актуално* ни толико, колико је актуално питање *ческо* о уједињењу земаља ческе круне, на што чески сабори никад не заборављају.

Тиме нећемо да кажемо, да то питање о уједињењу троједне краљевине не постоји; али постоји само у *осећају* хрватског народа, који осећаји не долазе на меродавном месту до свога одлучујућега израза и зато ништа не важе и онда још у *хрватском новинарству*, које такође у тој ствари не одлучује. —

Прелазимо сада на *други део* тога т. з. „хрватскога питања“ на уједињење *Истре* и словенске *Крањске и Корушке* — као такође „хрватских земаља“ — са Хрватском и Славонијом или сада већ са Хрватском, Славонијом и Далмацијом. Овде дакле имамо посла са *четири сабора*, који би ту ствар сједињења у првој линији покренути и у томе споразумети се имали. Но ти сабори нису никада до сада *ни покушали* то да учине! Наравно, јер за остварење те замисли хрватске опозиције не говори ни „хрватско држ. право,“ а ни „хрватско начело“. Може ли се дакле и са којим разлогом говорити, да и то питање другога реда као тобож „хрватско питање“ постоји? А да и не говоримо о актуалности тога питања, које као таково никада ни постојало није. Тиме ми и опет не ћемо да кажемо, да међу хрватским и словенским народним племеном не постоји *културна заједница*, коју ваља неговати, но која нема и не може имати никакве свезе ни смесе, са будикаковим државноправним „хрватским питањем“.

А шта да речемо о *трећем делу* тога „хрватскога питања“ о присаједињењу *Босне и Херцеговине* Хрватској? Ту данас нема ни један од сабора, што постоје у монархији *одлучујуће речи* у томе: да ли се те, по берлинском уговору Аустро-Угарском само „окупиране“ земље „Хрватској“ државноправно присајединити могу или не? Ту дакле говорити о томе, да је Аустрија те земље само на основу „хрватскога државнога права“ заузети имала — како су то у своје време хрватски листови писали — и да их само по томе праву предобити може, пак и те земље стављати у обим „хрватских земаља“ и „хрватскога питања“ више је него чудновато. За то се у праву оцену тога „питања“ даље озбиљно нећемо ни упуштати.

Како се дакле из овога разлагања види, т. з. „хрватско питање“ о „уједињењу хрватских земаља“ засеца у више државноправних питања, која међу собом немају никакве свезе и од којих једино оправдано питање уједињења „Троједнице“ спава, а она другога и трећега реда назови хрватска питања нити данас постоје, а нити су ик»да до сада као такова постојала. Чему дакле води тако незрела политика хрватске опозиције? Разбистрењу појмова и утврђењу праве и разложне *народне политике* за цело не!

Још би имали коју рећи и о „државној самосталности и независности“ тако уједињених „хрватских земаља“, јер и то спада у обим „хрватскога питања“. Но

ЛИСТАК

Вештац.

приповетка **кнеза Д. П. Галицина (Мурављина.)**
превео **А. Писаревић.**

(Наставак.)

Можајски уздахну и пође лаганим корацима у омалену сеницу, што је потамнела на крају алеје белих ружа. Ту седе с таким осећајем у свој душевној погружености.

У читавом врту му је било најмилије то место. Ту се он дететом играо, ту је и у песку правио разне слике, ту се играо рата и ту је замишљао себи проналазак нових земаља . . . А Ана Васиљевна, коју је хтео да узме за жену, ту се дуго с њиме разговарала, и ту јој је дао прву заклетву . . . Али је после два месеца умрла у Ници . . .

Кад би дошла смрт! Само она заклања прошлост и брани је од будућности. Ако не умре, избациће га, мораће умрети у туђини, а не ту, у дворцу, који му је тако драг и ако се променио . . . А за што му паде на ум Ана? . . . За што још и то? За што му долази на памет лепота, гиздавост, весеље и љубав . . . Кад је то време било тако дивно, да га се не може ни сећати човек.

На један пут се Павле трже.

Иза сенице опази Сидора Илића и Андреја Николајевића. Били су само неколико корака удаљени од њега.

Живо су се разговарали. Видело се како је Хрустов био срдит, а Незаботкин узбуђен. Да ли да слуша?

— Ви немате права тако поступати! рече озлојеђено Андреј Николајевић.

— Ја немам права? Од куд ви то мислите? Напротив ја се служим својим законитим правом. Имање је моје и ја га залажем и продајем за то, што хоћу да га заложим и продам, рече одрешито Сидор Илић, с нервознаним дрхтањем.

— Грабежљивост? Поштен човек не би то учинио никада.

— Но, но . . . Откуд таке речи? Вама се просто моји планови не свиде, то је са свим просто. То је узрок вашег негодовања.

— Молим, господине . . .

— Да, да, не свиде вам се. Надали сте се, да ће Надежда Николајевна један део имања оставити вашој жени . . . Ви сте се надали миразу још.

— Ја вам саветујем да се са мном не правдате у таком тону, рече Хрустов претећи — ја ћу се с вама рачунати. Ја не дозвољавам. Учинићу краја вашим подлостима.

— Како?

И Незаботкин погледа на Андреја Николајевића с осмехом, који јасно изражаваше: ја сам подлац и врло сам тиме задовољан.

Сад ће добити по усти! помисли радосно Павле Илијодоровић и у мало неје повикнуо „браво“, видевши, како се десна рука Хрустовљева диже.

Али Сидор Илић одскочи на страну.

— Немојте ме вређати, рече он, вадећи из шпага револвер, — ако ме дирнете, убићу вас.

Андреј Николајевић одступи.

— Кукавицо! рече овај — све једно, пашћеш ти мени шака . . .

Незаботкин опет запита с осмехом:

— Како?

— Ја и Вера ћемо те тужити . . . Има узрока, хвала Богу. Таке, као што сте ви, ухвате тек онда, кад изврше своје подле намере.

Сидору Илићу се видела на лицу ужасна непријатност.

— Ах, Андреју Николајевићу, рече он — ви сте чудан човек, врло сте непрактичан. Иначе би дошли к мени и рекли: дајте толико и толико . . .

Хрустов се смути.

— Послушајте, за кога ви мене сматрате . . .

— А шта ви мислите? осмехну се Незаботкин — но? Колико да вам отплатим? Двадесет хиљада? тридесет? Више не дам.

— Шта тридесет! расрди се Андреј Николајевић — на продаји ћете ви добити шест стотина хиљада . . .

— Али с тужбама не ћете добити ништа, прекиде га Сидор Илић и гледаше у њега иронично.

Хрустов се замисли, стаде размишљати и рачунати.

— Но, што је? Пристајеш ли? запита Незаботкин лагано.

— Јест, пристајем, одврати Хрустов одлучно.

— Давно сте требали тако. Ево руке. Не ћете се кајати.

Одоше даље, мирно продуживши разговор.

Бледи Павле Илијодоровић гледао је за њима.

— Има људи — прошапта он — има и такових људи на свету . . .

Јад га је стезао у највећој мери. Осамдесетогодишње срце куцало је у њему очајно.

Кад би дошла смрт! што пре и на један пут!

IV.

Уз сву дужину простране ручаонице, где се пре педесет година скупљала поред сјајне трпезе кнеза Илијодора Јурјевића Можајског скоро сва околина, беше сада намештен сто за обед. На позив нових домаћих беше дошло доста њих. Било их је свега до тридесет. Од њих су њих десеторо, и то Надежда Николајевна, Сидор Илић, Павлуша, две кривоусте кћерке управитељеве и три сумахнута „штуцера“ из оближњег града, учествоваху у представи.

Ваљало им је играти комад Незаботкинов, комедију у три чина под називом: „Милашка“, коју је он, као што каже, написао, у доколици после тешких и озбиљних послова. Какви су то тешки и

предуго нам се отегло досадање разлагање, зато ћемо овде бити краћи.

Ово је питање и до сада у овоме листу доста расправљано и доказивано било, како се има радити с тим државним правом и државном самосталношћу „Хрватске,“ која се на њему оснива, али нас хрватска опозиција на наша са свим *стварна* разлагања никакова одговора није удостојила. Но ми остајемо код тога, да хрватско хисторијско или државно право, од како је у животу или засновано било, није имало свога застоја, но се у јавном животу Хрватске развијало према законима и установама, које су у своје време постојале.

Тако се дошло и до оних узакоњених „муниципалних права“, која су важила до 1848. а за тим и до хрватско-угарске нагоде, која такођер у томе државном праву Хрватске и Славоније свога извора налази. И ова не стоји на путу, да Хрватска уз уједињење Троједнице дође и до веће државне самосталности; али пут и начин којим хрватска уједињена опозиција за тим иде, не воде томе циљу а најмање код тако *неуједињене народне снаге*, која и поред уједињења целе хрватске опозиције остаје још увек слаба и *неуједињена*.

Зато не можемо осудити оне Србе и Хрвате, који веле, да је хрватска опозиција ударила кривим путем, да њена бесплодна политика служи само на заведење неукога „пука“, те га одвраћа од свога рођеног брата и онога пута, на ком би се једино до побољшања данашњега стања, као и до оправдане целокупности своје троједне краљевине доћи могло.

—ћ.

Угарска делегација

држала је 1. (13.) о. м. своју пленарну седницу под председништвом грофа Аладара Андрашија, а у присуству министра спољних дела грофа Калнокија, ратног министра барона Бауера, заједничког мин. финансија В. Калајија и шефа поморског оделења барона Штернека; од стране угарске владе беху присутни: министар-председник Векерле, министар a latere гроф Тиса и министар домобранства барон Фејерварија.

Претресан је извештај одбора за спољашње послове о прорачуну министарства иностраних дела. Референт *др. Макс Фалк* наглашава, како и круна одобрава ову спољњу политику, а и тела, која су позвана да по уставу решавају о заједничким пословима, одобравају је. То је највећи успех, који може постићи један уставни министар, то је управо извор моралне снаге за министра при практичном извођењу његових намера. Ако тражимо узрок том, наћићемо га и том, што у овој политици нема ничег извештаченог, што је она јасна, проста и природна. Начелник те политике је увек био са собом на чисто у погледу цели, за којом треба да иде и са средствима, којима располаже, да постигне ту цел. Његова цел је, да се достојанство и интереси наше монархије не оштете, ма какве биле прилике и ма како стајали односаји у Европи. Ми смо већ одавна научени да отворено и искрено иштемо своје право, и да то право док год је могуће с мирним средствима бранимо, али у случају потребе и с највећим напрезањем своје материјалне снаге; та наша тежња и обичај умножила је број наших пријатеља, а смањила број наших противника. Ови последњи ваља да се окану своје бриге, као да ми имамо каквих потајних амбиција, које се могу остварити само мешањем у туђе право, а наши пријатељи нека буду уверени, *да ми у одбрани својих интереса не требамо ничије помоћи па и не рачунамо на њу*, и да ће се њихова сила, кад су с нама у савезу, употребити само онда, кад се радило буде о интересима, који су не само наши, него и њихови. На тај начин одржан је ево већ више од 10 г. савез између нас Немачке и Италије недирнут и чврст, а тај правац је изазвао побољшање интернацијоналних односаја, а то се види особито на односају нашем према Русији, који најбоље карактерише факт, што је наш краљ примио принца Фердинанда и министра Стамбулова, и скоро у исто време одликовао руског министра Гирса, што је у Русији учинило врло добар утисак. Надамо се да ће овај добар односај бити од врло добра утицаја по међународне прилике и да ће тиме бити и мир још боље осигуран. Препоручује предлог одборски, да делегација изрече признање министру иностраних дела и да прими прорачун за 1894. г. за подлогу специјалне дебате.

Делегат **Г. Угрон** у главном одобрава политику министра иностраних дела, али не може се придружити референтову предлогу за поверење, јер наша политика није довољно одлучна нити енергична. Није доста да само не претрпимо штету, него ми морамо ићи за тим, да освојимо земљишта у срцима народа. Но на жалост ми од неког доба не можемо да задобијемо ни да одржимо старе симпатије. Између германске и словенске уније морамо остварити савез са малим племенима и ставити идеју тог савеза као идеју на супрот другој. Ако хоћемо да остваримо ту замисао, потребно је да та мала племена и народи, што су око нас, не крате наш рад са страхом, него да су шта више њихови интереси и наши. Г. референт се обазрео на политичку акцију суседних народа. Ја њихове жестоке парламентарне борбе не држим за опасне, јер оне воде познавању своје сопствене снаге. За опасно држим пак, ако се око нас појављују тежње, које буде неповерење према Аустро-Угарској. Осем Бугарске, свуда на Балкану влада антипатија према нашој монархији, а наши заступници не умеју то да отклоне. Ми морамо зажалити, што тежње аустро-угарске политике ни најмање предусретљивости не налазе у Румунији, којој грози панславизам (?) а која не припада ни германској ни словенској породици народа. Наши заступници на Балкану не труде се, да упознају народ тамошњи, него се туђе од њега, а то шкоди нашим интересима. Ја не верујем, да овај пријатељскији односај између наше монархије и Русије није створен без оштећења основних начела наше политике; ако смо по ту цену искупили пријатељство Русије, ја то морам одлучно одбити. Морам приметити на напомену г. известиоца, да је код нас лепо био примљен бугарски кнез и његов министар, како је исти после своје свадбе формално ишао странпутице, да не дође у Беч или Будимпешту, јер се морао бојати, да ће изостати дочек, који му пристоји, а то не буди симпатије и поверење у нашу монархију у бугарском народу, који онако једнодушно иде за кнезом својим, који исто тако влада у Бугарској као и владари „по милости божијој.“ Ми не смемо за љубав наклоности једног монарха бити хладни према нашим пријатељима. У погледу Русије слажем се с г. известиоцем, да је она забављена више у Азији; но то није довољан разлог, да себе варамо или се дајемо омести, јер то је стари начин руске политике, да се Русија бави Азијом и тамо улаже своју снагу, но чим дође до неке извесне тачке, она почиње акцију у Европи. Европска политика се увек даје заварати, да кад год изгледа, да Русија има посла у Азији, она може бити мирна, тако да се више пута дошло касно себи. У парламентарним државама још имамо у том гарантије, што се народна воља изражава путем уставних чинилаца, али тога нема у једној аутократској држави, где све зависи од воље једног човека; с тога и ово привидно пријатељство и наклоност Русије спрам нас може се без икаква објективна разлога променити. С тога држим, да ова метода наше политике није добра. и из тог разлога не могу се придружити предлогу за поверење, него подносим предлог за одлуку, да се позове министар иностраних дела, да у будуће документе о важнијим дипломатским и трговачким преговорима подноси извештај делегацијама у једној штампаној свесци.

Гроф Алберт Апоњи хоће да у кратко обележи своје становиште поводом тога, што је Угрон предложио, да се о поверењу грофу Калнокију гласа поименце. И ја свакако одобравам онај општи правац, којим иде наша спољна политика; одобравам и савезе, који нам служе као потпора у извођењу те спољне политике, али нисам могао да пронађем, да је наша политика доста енергична, активна, доста позитивна. Тешко је судити о појединостима вођења спољне политике онима, који не стоје у директној свези с радњом дипломације и мотивима и последицама тога рада. Ми, мањина, нисмо у том положају, да уживамо поверење ни угарског министра-председника, као већина која се са спољном политиком управо идентификује, с тога ми, који немамо ближа погледа у детаље спољне политике, не можемо гласати за поверење.

После говора Пулскога, грофа Ф. Зичија и Коломана Тисе, устаје опет *Г. Угрон*, да протумачи и допуни своје речи о том, да ми не можемо у суседним државама да стечемо симпатија. Г. делегат гроф Кеглевић је рекао, да је то с тога, што се у Угарској појављују шовионистичке струје, које су врло неповољно утицале. Угрон је уверен, да је у Угарској сваки политичар и онда, кад су Мађари били изложени најжешћим нападајима од стране народности, увек на то пазио, да према оним државама, где живе исте народности, поступају пријатељски. Рефлектира за тим на говор Коломана Тисе и препоручује свој предлог.

За тим се гласало о предлогу за поверење, који буде примљен огромном већином гласова. За Угронов предлог гласали су: Апоњи, Хоански и Угрон, а остали беху сви против, дакле је пао. После тога прешло се на специјалну дебату. Код тачке „дипломатски издатци“ тужи се *Угрон*, да се не пази доста у иностраном заступству на једнакост између обе половине монархије. Камо год одемо у иноземство, видимо, да дипломатски заступници употребљавају само аустријску заставу и грб, а угарским знацима нема ни трага ни гласа. Наш конзулат у Цариграду истиче француске, румунске заставе у случајевима, где би смео употребити само аустро-угарске заставе. Министарство иностраних дела треба да спроведе строгу истрагу, од куда могоше на наш конзулат доћи француске и румунске заставе. Мада Угарска има свој државни језик, ипак све молбе, што их угарски држављани предају на мађарском језику у конзулате и посланства, бивају одбијене, шта више у њима нема ни једног човека с којим би се човек могао мађарски разговарати. Ваљало би у источној академији предавати мађарски тако, да се ствари на мађарском језику могу решавати по конзулатима.

Одељни предстојник гроф *Бела Цираки* одговарајући Угрову, позива се на лањски закључак делегације, којим је узела на знање одговор министров у погледу угарских застава и грба; ако у конкретним случајевима буде погрешено против тог, свакако ће се учинити нужни кораци. Нама није познато, да молбе на мађ. језику нису примане. У погледу мађ. језика у источној академији, мађарски језик се већ од 12 година предаје и Немцима-питомцима и то врло пажљиво.

За тим је решавано о осталим тачкама, па је онда ова седница завршена, а друга заказана у петак 16. о. и.

Четворни одбор угарске делегације држао је 1. (13.) о. м. седницу под председништвом Коломана Села, у којој је вотиран кредит за окупиране земље. У овој седници говорио је г. Ђ. Ђурковић, којег ћемо говор донети у целости. Председник изриче у име одбора захвалност министру Калајију на његову тиху и плодоносну раду.

Аустријска делегација држала је 2. (14.) о. м. пленарну седницу, у којој је претресан прорачун министарства иностраних дела. Младочески посланици: Адамек, Пацак, Херолд и Масаржик жестоко су протестовали против заостављања Чеха. Њихове говоре донећемо у опширном изводу. После говора известиоца Думбе, прекинута је ова седница, а друга је заказана за сутра.

*

Закључак делегацијоног заседања, као што „Буд. Кор.“ јавља, биће по свој прилици у уторак 20. о. м. када ће аустријска делегација примити последњи извештај угарске делегације и онда ће се састати комисије седморице.

БЕСЕДА

којом је Краљ Србије Александар I. отворио седнице народне скупштине, сазване у ванредни сазив 1. јуна 1893. године.

Поштовани посланици.

Ступајући први пут као Краљ Србије пред Народно Представништво драгога Ми Народа, Ја хитам да Вам Мојим првим речима искажем необично задовољство које осећам, налазећи се у средини народних избраника.

Моје је задовољство у толико веће, што Ми је данас поред прилике да вас искреном добродошлицом поздравим, и да седнице Народне Скупштине отворим, дата још и прилика да извршим особиту драгу за Мене уставну дужност: да положим свечану заклетву на Устав.

Поштовани посланици,

Поздрављајући Вас на почетку ваших важних послова, Ја сам испуњен успоменама на онај значајни дан, кад је Мој узвишени Отац преда Мном, Наследником Престола, потписом Својим потврдио нови Устав у Србији, намењен да у нашој отаџбини отвори бољу и срећнију еру. Пружајући Народу Српском нови основни закон, у ком је лежала залога за унутрашњи мир Србије, за ред и спокојство, за љубав и слогу, Мој је узвишени Отац тога епохалнога дана изјавио: да је срећан, што је могао, не Себе ради, већ ради Србије, ради Народа Свога, ради части Свога Дома и ради Мене, сина Његова, извршити велику уставну реформу.

Још тога дана Ја сам примио аманет, да чувам српску уставност као драгоцену тековину Обреновића и народа. Још од тога дана Ја сам разумео да је света дужност Обреновића на престолу српском, да, одржавајући неокрњено наслеђе добивено од предака, чувају од сваке повреде уставност и уставна права српских грађана. И тој Својој дужности Ја сам одговорио 1-ог Априла.

Поштовани посланици,

Чин 1-ог Априла био је за Мене неодољиви налог дужности. Ја нисам ни могао, ни смео допустити, да се за Мојега малолетства, под владавином која се врши у Моје име, поруше у Србији основи уставности. Кроз све време од како је деветог Августа прошле године, без икакве државне потребе и противно парламентарно-уставним начелима извршена у Србији промена владе, Ја сам будним оком пратио и поступке, противне уставу и законима, и занемаривање државних послова и запуштање виших интереса земаљских, све само за рачун и на корист једне партијске владавине која није уживала народно поверење. За то време, а за владавине Краљевскога Намесништва, које није било у потпуном саставу, и које је, по Уставу, могло само отправљати државне послове, најпре је одложена, а после и распуштена Народна Скупштина, без икаква обзира на то што је баш та Скупштина по Уставу била позвана да попуни Краљевско Намесништво, без икаква обзира и на то што пред Србијом стајаху послови, који нити су се без одобрења Народне Скупштине могли свршити нити без штете за земљу могли одложити. И кад је најзад народ добио реч, после свих неправилности и насиља посвршаваних у времену изборне припреме, које је продужено до крајњих уставних граница, онда су без икаквих скрупула употребљена сва средства и на биралишту, и у самом дому Народнога Представништва, да би се глас народни или преокренуо или угушио те да би се на тај начин створило народно поверење, које се није могло ни задобити ни изнудити.

У нашој драгој отаџбини већ није било уставности на дан 31. марта, кад је Краљевско Намесништво које је пропустило попунити се у уставном року, отворило седнице Народне Скупштине која се није могла уставно конституисати. Ја сам се пожурио одмах сутра дан да спречим даљи развој неуставне владавине. Моја прокламација објавила је тога дана Моме драгом Народу, да сам Краљевску власт Ја узео у своје руке, и да су Устав и закони од тога дана ступили у потпуну силу и важност.

Поштовани посланици,

Народ српски из свих крајева отаџбине поздравио је чин 1-ог априла са одушевљеним одобравањем, понављајући том приликом изјаве своје љубави и своје неограничене оданости према Мени. Одузимајући Краљевску власт од Краљевског Намесништва, Ја сам био уверен да ћу изићи на сусрет најприснијим жељама народним. И Ја сам срећан што с поуздањем могу изјавити, да се у Мојим очекивањима нисам преварио. Народ је српски исто тако разумео Моје побуде и намере, као што сам и Ја разумео његове жеље и наде. И Краљ и Народ сусрели су се у подједнако чврстом уверењу да спас Отаџбине лежи у искреном поштовању Устава и закона који свима одређују и права и дужности.

Општем одобравању у земљи придружило се и одобравање које је чин 1. априла нашао у иностранству. Мени је особито мило, што вам могу саопштити да је промена извршена тог дана у Србији, свуда правилно оцењена као ново јемство уну-

---

озбиљни послови били — то неје нико знао, али су се многи претварали као да знају.

Обед је био живахан и буран. Седећи између два „штуцера“ Павле Илијодоровић јежио се све од непријатности. Натерали су га да дође на обед.

Вера му је казала у очи поруку од матере:

— Ви морате доћи, ја вас обвезујем, учините то за моју љубав!

— За часак се у њему појави мало радости, као одсев њеног пријазног улагивања. Пристао је.

А сад му је опет још теже у срцу. Сви су му досадни и сви су му криви, за то што су живи.

Скупило се тридесет људи, па ждеру и грабе добро Можајско... У срце га вређа, кад се Вера смеје, немило је погледао њено весело лице... А муж њен, муж јој је ванредно антипатичан и мрзак човек.

Можајски је чуо како је за време јела Андреј Николајевић, приближивши се Вјазњикову, питао:

— Шта ви мислите, хоће ли се брзо довести у ред та ствар за залог.

— То је врло замршена процедура, рече му Федор Федоровић.

— Зацело се може отећи ваљда у дубоку јесен?

— Да да може. Него знате шта: у одбору ваља пожуриту и тако уредити, да би за месец дана могли већ играти.

— Добро, ја ћу се постарати, рече хитро Хрустов, један од чланова тога одбора је врло познат са мојим братом од стрица.

... Незаботкин се цери, гледи на госте погледом срећнога подлаца, који уме да запуши уста свима сјајним гошћењем... Надежда Николајевна му се улагује и умиљава... Шта ћеш ти, матора ордо, зар не видиш да му свака црта на лицу изражава обешењаштво и превару? За годину дана, а можда и пре, отераће он тебе од себе... Павлуша ће отићи у јахаче, и побећариће се... Кћи те не ће ни погледати, јер ће и сувише пазити на своје интересе...

О, лудо, лудо, лудо!..

Таке се мисли врзле старцу по глави. Пружио је дрхтаву руку к здели, што је донесе Леонид. Овај му пришапну:

— Просућете на себе... Не уме ни јести, а фигурира за господским столом.

„Подлац! Нитков“! помисли у себи Можајски.

Радо би хтео да има таку ужасну физичну силу, да може сможђити све: Леонида. Незаботкина, Хрустова, Вјазњикова и све.

— Је л, те, кнеже, јесте ли ви били у Либави? запита га његов сусед, риђокоси младић са таком бабуљицом на носу, која се може видети само у провинцији.

Био је син неког пекара, а служио је у писарници гувернијске управе и био је познат као ваљан глумац за комичне улоге.

(Наставиће се.)

трашњег мира и напретка наше Отаџбине, те су је симпатично поздравили сви многобројни пријатељи Србије који с учешћем прате њене напоре да одговори свом државном позиву и својим културним задацима.

А нарочито сам срећан, што вам већ могу саопштити, да су Моје потификације Узвишеним Владарима и Поглаварима Иностраних држава нашле свуда пријатељску и ласкаву предусретљивост и што су Ми, том приликом, стигле са свих страна драгоцене изјаве симпатија за Мене и за Србију.

Моја ће свагдашња брига бити, да се Србија покаже заслужна ових високих симпатија и да као солидан елеменат реда и напретка на европском истоку одржи и усаврши сва већ стечена, а да задобије и нова пријатељства.

Поштовани посланици,

Пошто сам узео Краљевску власт у Своје руке, Ја сам водећи најстроже рачуна о уставним правима народним, сматрао за Своју прву дужност, да у најкраћем уставном року позовем народ да слободним гласањем избере Народно Представништво, које ће узети свој уставни удео у пословима државним.

Влада Моја, која се 1-ог Априла одазвала Моме позиву да ми послужи вратити државни живот Србије у уставни колосек, испунила је Моју наредбу: све уставне и законске наредбе, које зајемчавају слободу и правилност избора, биле су потуно извршене. Народно Представништво, изишло из избора 18. Маја, може се с правом тврдити да је чисти израз народне воље.

Позивајући вас у овај ванредни сазив, Ја сам имао пре свега пред очима оне послове, као што су: Моја уставна заклетва и одобрења државног буџета, која се по Уставу морају одмах свршити, и који су и до сад изостали преко Моје воље по неодољивој сили минулих ванредних прилика.

Али поред тога Ја нисам губио из вида ни оне послове, чије би одлагање до редовнога сазива Народне Скупштине у новембру донело осетне штете државним интересима: то су нарочито трговински Уговори са Аустро-Угарском и Немачком, које Ја због њихове пресудне важности за нашу привреду и за наше финације препоручујем вашој особитој пажњи.

Поштовани посланици,

С милошћу Божијом наша је отаџбина изишла без икавих потреса из критичнога и мучнога стања у које је била доведена владавином којој је већина народна била противна. С уверењем да наступају бољи дани, јер се ваш уставни Краљ с поуздањем у помоћ Божију и љубав народну залаже посветити све своје старање напретку народном, одајте се и ви сад усрдно и заузимљиво пословима који вам у дужност спадају. Проглашујем да су седнице овога ванредног сазива Народне Скупштине отворене и хитам да одмах у овој седници положим пред Народном Скупштином, према наређењу члана 60., уставну заклетву Краљевску.

Томе светоме чину приступајући, Ја кличем из дубине душе:

Да живи народ српски!

Да живи слободна уставна Србија!*)

Александар.

Председник министарског савета, Министар просвете и црквених послова *Д-р Л. Докић* Министар војни, пуковник *Драг. Франасовић* Министар финансија, *Д-р М. В. Вујић* Министар унутрашњих дела, *Св. Милосављевић* Министар иностраних дела, *Анд. Николић* Министар грађевина, потпуковник, *Свет. Станковић* Министар народне привреде, *Раша Милошевић* Министар правде, *Пет. Максимовић.*

Политички преглед.

— **Делегације.** *Угарска делегација* држала је 4. (16.) и 5. (17.) о. м. пленарне седнице. У првој је довршена расправа о војном прорачуну и примљена резолуција, да се упути ратни министар, да учини припреме за оснивање треће војничке академије. Око те резолуције развила се ванредно дуга и жива дебата, јер су Угрон, Апоњи и другови им трудили се из све снаге, да извојују војничку академију са мађарским наставним језиком, али нису успели. У другој седници беше на дневном реду извештај председника привредног одбора барона Водијанера.

*) Ми ћемо се још осврнути на ову престолну беседу српског краља, која је јединствена у парламентарним аналима.

Аустријска делегација имала је пленарну седницу 3. (15.) о. м. Решавано је о војеном прорачуну. И у овој су дебати живо учествовали Младочеси: Пацак, Адамек и Масаржик. Делегат *Пацак* вели, да му се војна управа чини као кћи, на које опрему се све потроши, те остали чланови у породици морају да кубуре. Одобравају се издатци за војску, а не пази се на народне потребе. Не вели се: све за народ, већ: све за војску. Говори даље о злостављању војника, па навађа случај у Кремсу, где су у једном пијонерском батаљону нечовечно поступали с неким резервним потчасницима. За војнички казнени законик вели, да је поруга за модерне појмове о праву. Осуђује тесногрудост војне управе, што је забранила војничкој музици, да суделује у Коларовој прослави, а у исто време дозволила јој суделовање у немачком „Шулферајн"-у. — *Адамек* је против данашње системе војничке набавке и предлаже, да се и мањим обртницима даје прилике, да набављају војсци, што јој треба. — *Масаржик* пита ратног министра о догађају у Прагу између медицинара Зедника и корског заповедника грофа Гринеа. Министар бароп Бауер је објаснио, шта је било. На крају свог говора је изјавио, да све народности једнако поштује и да не даје ни једној првенства над другом.

У 4. пленарној седници ове делегације од 4. (16.) о. м. претресан је прорачун заједничког министра финансија. Том приликом је младочески посланик др. Масаржик изнео стање, какво је заиста у Босни и Херцеговини и злоупотребе тамошњих власти против Србаља, као што је то лане чинио др. Ајм. Кад је устао далматински посланик *др. Клајић*, да одговори на Црковићеву изјаву у угарској делегацији, председник кнез Виндишгрец му не даде да то чини, на што Клајић изјави, да не ће даље да говори. Др. Масаржик предложи, да делегација реши, да ли Клајић да говори или не и *већина буде за то, да Клајић говори.* Председник је сматрао то за израз неповерења и остави председничко место. Тек после разјашњења Плевеpова врати се кнез Виндишгрец на председничко место. Говор дра Масаржика о стању у Босни и Херцеговини донећемо у целини.

— **Србија.** Одмах после свечаног отварања српске народне скупштине и полагања заклетве Њ. В. краља на устав, кабинет г. Докићев поднео је Његовом Величанству оставку, која овако гласи:

Ваше Величанство! Потписани чланови Вашег министарског савета. сматрајући, да је полагањем заклетве Вашег Величанства пред Народном Скупштином извршен онај задатак. који је Ваше Величанство благоволело поверити им 1. Априла ове године, најпонизније моле Ваше Величанство да благоволите примити њихове оставке, заједно са изјавом најдубље захвалности за високо поверење, којим сте их одликовали. У Београду, 4. Јуна 1893. године.

Краљ је и опет позвао Докића да састави нов кабинет. Докић се примио те мисије. Сви су министри остали, осим ратног. И тако реконструкција кабинета, о којој се ових дана говорило, извршена је тиме, што је на место г. пуковника *Франасовића* дошао за министра војеног г. ђенерал *Сава Грујић.* Сви други министри остали су на својим местима. — Његово Величанство краљ одликовао је министра председника Докића и бив. војеног министра пуковника Франасовића орденом таковског крста првог реда, а све остале министре, председника и оба потпредседника народне скупштине, орденом Белог Орла петог степена.

— **Немачка.** Избори у Немачкој живо теку; све странке се упеле из петиних жила, да што више мандата добију. Судбина војнога предлога још се не може предвидети из досадањега резултата; неки листови, као „Vorwärts" и National-zeitung" држе, да за сада избори добро испадају по војени предлог, али много већи део немачког јавног мнења мисли, да ће цар Виљем II. морати распустити и идући сабор, јер исти неће бити повољно склопљен по војени предлог. Неки чак иду тако далеко те тврде, да ће то питање решити — рат. Како било, тек немачки народ, који је претоварен дажбинама, није пријатељ том предлогу, којим хоће тобоже да се осигура мир а овамо иде на противно. Из до сада познатих избора види се, да је народна либерална странка на избору пропала и по свој прилици да ће се расути; социјалисте и социјалне демократе пак, који су одлучни противници вој. предлогу, добили су доста мандата, из чега се види, да се социјалнодемократска струја све више шири у Немачкој. Познати творац компромиса, барон Хуене, *свуда је пао;* антисемита Алварт изабран је у Арнсвалде огромном већином, ма да су чивутски листови прорицали, да ће пасти. Од социјалних демократа изабрани су између осталих: Бебел, Ауер, Фелмар, Гриленбергер и Фроме. До сада је познато свега 376 избора; изабрано је 46 конзервативаца, 1 члан економског удружења, 9 из државне странке, 18 народних либерала, 78 из центрума, 25 социјалних демократа, 3 сједињена либерала, 13 Пољака, 2 антисемите, 1 „данац", 6 елсашана, 4 из јужно-нем. нар. странке и 1 ван странака. Није изабран ни један кандидат слободоумне пар. странке. Биће 162 накнадна избора. Изабран је и најстарији син Бисмарков, *гроф Херберт Бисмарк*; с нестрпљењем се очекује да се види, како ће се он држати према војном предлогу, ком је противан његов отац кнез Бисмарк.

Нови Сад, 7. (19.) јунија 1893.

— **Масарик и Босна и Херцеговина.** Брзојављају нам из Беча: „У јучерашњој седници делегације држао је младочески делегат **Масарик** диван говор о Босни и Херцеговини. Замерио је влади, што потискује Србе. Извештај у „Новој Слободној Преси" о говору Масарикову тенденциозно је непотпун и нетачан. После седнице дочекали су Срби ђаци Масарика и бурно му клицали: Живео! Масарик је захвалио на овацији и рекао: *„Боримо се за правду! Хвала вам!"* Пошаљу вам цео говор по стенографским белешкама."

Радујемо се, што се заступник братскога ческог народа тако топло и мушки заузео за потиснуто Српство Босне и Херцеговине. Овај је говор Масариков још један доказ симпатија братскога ческог народа спрам Српства, доказ ческе љубави за правду, сјајне залоге вечите љубави пријатељства народа српског и ческог.

Осим овог броја само ће још два броја добити они наши претплатници, који за ову четврт дугују. Ко нам до тог рока претплату не пошље, томе ћемо лист без разлике обуставити.

Новости из места
и из народа.

Нови Сад, 7. јуна 1893.

— **Саборски одбор.** Јављају нам из Карловаца: Саборски одбор започео је данас своје седнице; у одсутности Патријарха председавао је епископ *Некшарије.* Од чланова били су присутни: архимандрит *Иларион Гуварац*, прота *Влаховић*, саветник *Дане Станковић* и др. *Недељковић.* Патријарх долази са вечерњим влаком из Беча, те ће већ у сутрашњој седници председавати.

— **Велики концерат пештанских уметника.** *Марија Јасаји*, прва трагична јунакиња у народном позоришту, *Лаура Хилгерман*, примадона кр. опере и *Елемир Полоњи*, виртуоз на гласовиру — тај трио уметничкога света угарске престолнице наумио је да за месец дана својих ферија пропутује све веће и знаменитије вароши наше домовине, (на броју 32), да и њима ма и за часак прибави оне сладости, којом обасипа престоницу преко читаве године својом *глумачком, певачком и свирачком умешношћу.* Путујући по Угарској, дошли су вештаци 5. (17.) т. м. и у Нови Сад, и приредили су у дворници хотела код „царице Јелисавете" велики, прави уметнички концерат. *Марија Јасаји* декламовала је више песама мађарских песника и страних, у мађарскоме преводу; но ниједном песмом није публику тако задивила и изненадила, као песмом Јосифа Киша, којој је натпис „Јехова." Оно је истина, да је „Јехова" благодарна тема за песника, (и несретна је краљица румунска Кармен Силва, спевала спев „Јехову" пун узвишених мисли и осећаја), али треба бити и велик вештак, велик глумац, да се свакој нианси осећаја и мисли песникових даде права израза, а то је учинила Марија Јасаји са песмом Кишевом. Ми признајемо, да је она у свакој декламацији била на висини праве уметвице, али је у „Јехови" — тако рећи — сама себе надмашила. На сваку, па и најмању ситницу обратила је пажњу; за сваки осећај, сваку мисао нашла је нарочиту модулацију гласа, нарочиту мимику. Па ипак колико има природности у свакој њеној речи, у њеном сваком покрету! У њеној декламацији има много, што опомиње на Волтерку, а има и где је надмаша. Но од највећег ефекта беше завршетак „Јехове", у чему јој је не мало помогла и њена господска — да не рекнемо баш херојска — појава и њезин сонoран глас. Када смо до краја одслушали „Јехову", а нарочито чули право уметнички изведени завршетак, онда смо могли да схватимо оно одушевљење, које је њезин „Јехова" учинио на уметнички свет у Бечу, када му је у салонима славнога Јосифа Левинскога *на мађарскоме* језику декламовала „Јехову."

Гђа *Лаура Хилгерман* певала је више уметничких и мађарских народних песама, но нарочито је одушевила слушалачку публику аријом „Познајеш-ли" из „Мињона." Лаура је Хилгерман лепа, ванредно симпатична појава. Глас јој је необично јак, чист и округао, којим се она не друго, већ игра; школа јој је ванредна. Па кад узмемо на ум и њену појаву, и глас, и технику, како да не схватимо престоничку публику која ју је назвала својим „љубимчетом." Као год што Јасаји речима даје израза своме осећању, тако исто чини Хилгерманова својим славујским певањем. Не знате, чему већма да се дивите, да-ли оној религиозној свечаности, којом је певала Страделину „арију из 16. века"? дали њежности, којом пева Моцарта? или ономе чисто овејаном мађарском осећају, којим она — Немица по пореклу — пева песме мађарских композитора, из којих веје дух мађарске песме?..

„Der dritte im Bunde" беше *Елемир Полоњи* виртуоз на гласовиру. Полоњи је свирао више комада познатих вештака Gluck-Saint — Saensa, Шопена, Листа (по Паганијију) даље нашем свету слабо познатог Грига, а свирао је и једну своју композицију („Magyar ábránd.) Мора се признати, да Полоњи није бирао композиције, којима је могао показати само своју вештину, већ је бирао композиције, чијим је узвишеним мелодијама могао занети своје слушаоце, а при свем томе се показати, да је прави вештак. Он свира с пуно осећаја, па тиме још већма заноси слушаоце. Техника му је ванредна — човек је једва кадар, да му очима прати руке, које прелетају с једнога краја гласовира на други, па као да у лету сипају сладост мелодије, која се слива у душе човечје. Публике је било много; и српске интелигентне публике беше доста јер, наша публика зна, да је уметност општа, заједничка, за то иде и на концерте, на којој суделују *несрски* уметници, док наши суграђани Несрби похађају само несрпске концерте!

— **Испити на овдашњој држав. грађ. женској школи** држаће се овим редом: У понедељак, 19. јунија пре подне: I. разр. мађарски језик; III. рачун; IV. немачки језик; после подне: II. разр. земљопис; III. наука о газдинству; IV. кројење. У уторак, 20. јунија пре подне: I. разр. рачун; III. повесница; после подне: II. разр. мађ. језик; III. кројење; IV. повесница. У среду, 21. јунија пре подне: I. разр. немачки јез.; II. рачун; IV. физика; после подне: II разр. повесница; III. мађ. језик. У четвртак, 22. јунија пре подне: I. раз. природопис; IV. мађ. језик; после подне: II. р. немачки језик; III. земљопис; IV. наука о здрављу (хигијена). У петак, 23. јунија пре подне: I. разр. земљопис; III. кемија; IV. рачун; после подне: II. разр. природопис; III. немачки језик; IV. земљопис. 26. јунија пре подне у I. и II. разреду је писмени приватан испит; после подне пак: у I. и II. усмени прив. испит; у III. и IV. скупљен писмени испит, у III. раз. усмени приватан испит. 27. јунија пре подне; у III. р. писмени приватан испит; у III. и IV. скупљен усмени прив. испит. 28. јунија: благодареније и у 9 часова пре подне завршна светковина. Датуми се рачунају по римском. Испити почињу пре подне у 8, а после подне у 3 часа.

— **Одликован.** Његово Величанство наш цар и краљ одликовао је црногорског престолонаследника Данила великим крстом Леополдовог реда.

— **Гундулићев споменик.** Читамо у „Дубровнику": Одбор за подигнуће овог споменика изнео је на грађане овај проглас: „Грађани! Настаје светковина ретка: „Откриће Гундулићева споменика", о којој сваком је Дубровчанину до образа да се опоштени пред белим светом, који ће доћи у наш Дубровник. За то нека сваки окити свој дом заставама, завесама цвећем и осталим украсима, а у вече да осветли прозоре и дућане. Светковина ће трајати 3 дана 25., 26. и 27. о. м. — 25. биће осветљење Пила и Конавља, 26. града и Плоча, а 27. Гружа. Свака препорука била би сувишна, за то се ми надамо да ће свакоме своје родољубље надахнути понашање у овој прилици. Дубровник, 5. јуна 1893. Одбор за подигнуће Гундулићева споменика. — Примили смо од истог одбора овај глас. Сви они, који имају соба да даду под закуп, те код којих се случајно није нико од одбора пријавио, а намеравају их издати приликом открића Гундулићева споме-

ника, нек се обрате дру Јеру Пуљези. Дубровник, 5. јуна 1893. Одбор за подигнуће Гундулићева споменика".

— **Артески бунар у Тителу**. Пишу нам из Тителa ово: „Уз допуну „Браникове" нотице: „Артески бунар у Тителу" јављам вам, да је 3. о. м. пре подне у пола 10 сахати, кад се бушењем дошло до 108 метара у дубљину, на један мах уз ужасан шушањ сва вода, што се при бушењу шмрком од горе кроз цев спуштта, да избушену земљу испира и горе доноси, појурила са ванредном снагом и брзином горе, те испрска и растера све радине. Одмах за тим наступи ужасна хука од доле, и чист али хладан ваздух таком брзином појури, да је изгледало, као да нека пара излази. Та брзина проузроковала је оно хукање, као да из каквог парног казана пару пуштају. Неко је време при тој пари остало, али доцније поче се хукање по неке тренутке притајивати, услед чега још са јачом снагом у интервалима од $^1/_8$—$^1/_4$—$^1/_2$ сата поче влажан песак на 30 метара високо летети; међутим силно хукање ваздуха не престајаше. Сасвим вулканска појава. Мађарске новине „Budapesti hirlap" начинише виц, кад су јавиле, да се вулкан појавио.

Посао даље наставити не смедоше, већ телеграфисаше геолошком друштву у Б. Пешту, и пред вече добише одговор, да причекају, док се хука и избацивање стиша, те да рад наставе. Тај лепи, али страшни призор трајаше до идућега дана 4 сахата у јутру, кад радници, услед добивеног одговора осмељени, уз велики напор почеше даље радити. Нису се спустили можда ни један метар, настаде напрасна хука, и нека ванредна снага у један мах избаци силну количину са водом измешанога песка, који радинике готово засу. Дошавши к себи, не хтедоше попустити, већ се поново лате посла, и тако им пође за руком, да струју задрже тиме, што су даље копали.

Копање је даље наступило, али воде до данас још никако."

— Пишу нам из **Беча**: „Овамо је стигао бивши краљевски намесник *Јован Ристић* с породицом. Бавиће се овде месец дана."

— **Жалосна слава**. Отпадници од лепе прадедовске вере т. зв. назарени саградили су себи у В. Кикинди цркву и сад у прошлу недељу свечано ју и осветили. Најпаметнији од њих држао је свечан говор, а после говора су цели дан певали. Сви верни из места били су присутни, а било је назарена и из околине, да увеличају славу своје заблуделе верске браће.

— **Дубока старост**. У Вел. Бечкереку умрло је 20. маја о. г. старина, трговац, родом Кикинђанин у 117. години свога живота. Био је све до близу своје смрти здрав. Оставио је иза себе два сина: једног од 88, а другог од 86 година. Лака му била црна земља!

Новости са стране.

— **Пренос костију грофа Јанка Драшковића**. 4. (16.) јунија беше у Загребу велика свечаност: пренете су у Загреб и тамо сахрањене кости грофа Јанка Драшковића (1770—1854), који је пре 37 година сахрањен у Радну (Радкерсбургу) у Штајерској. Гроф Драшковић је од првих родољуба хрватских који је уз Људевита Гаја био први поборник знаменитога илирског покрета и будилац народне свести у Хрвата. Но најзнатније му је дело оснивање „Матице илирске". Гроф Драшковић је и на политичком пољу играо знамениту улогу; на угарском сабору од 1832. год. био је хрватским послаником и тамо беше главни тумач жеља хрватског народа. Хрвати сада преносе земне остатке тог великог сина хрватског народа из туђине у престолни град Загреб, где ће гроф Јанко Драшковић почивати вечни санак уз славне борце за Илиризам: Гаја, Бабукића и друге.

— † **Војвода Макс Емануел у Баварској.** Наш владалачки дом и краљевску баварску владарску кућу задесио је тежак губитак. Дне 31. пр. м. у јутру умро је у Фелдафингену на Старнбершком језеру, војвода *Макс Емануел*, најмлађи брат наше царице и краљице *Јелисавете*, од унутрашњег крварења. Вели се, да је војводи при јашењу пукла жила на срцу услед чега је за два дана умро. Војвода Макс Емануел био је осмо дете војводе Максимилијана и војвоткиње Лудовике, а родио се у Монакову 1849. год. 1870./71. суделовао је као официр у рату, и то као штабни официр краљевића Фридриха Виљема пруског. За тим је служио у 1. уланској пуковнији све до свог наименовања генералом. Дне 8. септ. 1875. оженио се принцезом Амалијом Саско-Кобург-Готеском. с којом је живио у најлепшем браку као узоран муж и отац. Оставио је три сина: Сигфрида, Кристофа и Лујтполда. Поводом смрти Максимилијана Емануела, војводе у Баварској, одређена је шестонедељна дворска жалост.

— **Болест председника француске републике.** Г. *Сади Карно*, председник француске републике, доста је опасно оболео; неки листови чак јављају, да ће тешко остати жив, па већ спомињу и наследника му. Као таког спомињу бив. министра Констана. Ти листови по свој прилици мало претерују.

— Великоварадски владика **Лаврентије Шлаух,** који је пре онако разложно и с темељном наученошћу говорио у горњој кући угарског сабора против црквено-политичког програма угарске владе, постао је кардиналом. Папин изасланик гроф Канале предао је 15. о. м. новоименованом кардиналу кардиналску порфиру у присуству свију власти. Кардинал је за тим примио честитке разних депутација, а 16. о. м. отпутовао је у Беч, где ће му Његово Величанство 20. о. м. предати кардинални шешир.

— † **Фрања Еркел**. Породицу Еркел задесио је ту скоро тежак удар: 10. о. м. умрло је композитор Алексије Еркел; брат му Александар лежи тешко болестан, а 15. о. м. умрло им је отац Фрања Еркел, творац мађарске опере, у 83. год. живота. Фрања Еркел се родио 7. дек. 1810. г. у Бекеш Ђули и још као дечак показивао је велика дара за музику, те га отац даде у музичку школу у Пожун. Касније је као капелник дошао у Будимпешту, где је писао мађарске опере за народно позориште. Најзнатније су му опере „Бан Банк" и „Ђурађ Бранковић"; овај комад сложио је Еркел на ноте 1874. г. по тексту Карла Обернника.

— **Колики су поклони папи Лаву** XIII. Енглески листови доносе своду, што ју је папа Лав XIII. добио приликом свог јубилеја као Петрову потуру. По њихову рачуну разне хације донеле су 3,400,000 франака. Дарови појединих лица и верских редова износили су 5,600,000 франака, од које је суме само херцег од Норфолка дао 1,000,000 франака. Као што се види то је лепа „Петрова потура".

НОВИЈЕ.

БЕОГРАД, 5. јунија. У седници Народне Скупштине, што је држана данас после подне, упућен је трговачки уговор са Аустро-Угарском и ветеринарна конвенција одбору четрнаесторице. — У адресни одбор изабрано је 13 радикала и напредњак *Стојан Новаковић*, али је овај изјавио, да не прима избор и да неће да улази у одбор.

ПЕТРОГРАД, 5. јунија. Руска влада намерава да опет позове преко немачког заступника, коме је поверено заступање руских интереса у Бугарској, бугарску владу да исплати ратне трошкове, што их је Русија имала приликом ослобођавања Бугарске.

ПАРИЗ, 5. јунија. Председник републике г. Сади Карно полагано се опоравља од своје болести.

Припослано.*)

Уредништву „Браника"
Нови Сад.

Молим славно исто да у сљедећем броју „Браника" уврстити изволите:

Није истина да сам ја као што у 85. бр. „Заставе" стоји на крушашки фонд „Српској задрузи за помагање и штедњу" у Новом Саду 10 круна послао. —

Истина је да сам ја госп. Радошевићу 5 ф. као што то његова потврда сведочи дао, као поклон овоместној српској школи.

Као што видим госп. Аћим Радошевић мене је обманув, те у место као што ми сам рече да новац српској школи пошаље, послао је исти на радикалне сврхе у Нови Сад са којима се ја не могу опријатељити, тим ме уједно принудио да речених 5 ф. од госп. Радошевића натраг узиштем и сам своме опредељењу пошаљем.

С поштовањем
Васа Лукић.

Вуковар, 6. јуна 1893.

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредништво. — У. „Бр."

Привреда.

— **Ц. и кр. прив. обезбеђујуће друштво Riunione Adriatica di Sicurtà у Трсту** одржало је своју главну скупштину 31. маја о. г. и по извештају управе и рачунског закључка за ову (54 главну скупштину) за 1892. главни су податци ови: Продукција оделења за обезбеђење живота јако је порасла пошто је у год 1892. животног обезбеђења закључено у капиталном износу за 12.430.274 фор; која свота год. ренту са 39.485 ф., доноси. Крајем год. износио је капитал 67 милијуна, а годишња рента 164.462 ф. Премијски доходак је изнео 2.909.1315 ф. Исплата смртних случајева и истеклих животних обезбеђена је изнела 1.293.791 ф., а осим тога је за лелујајуће штете 192.946 фор. резервисано. Премијска резерва износи 14.4 милијуна фор., и пораслаје за свој рачун са 1.534.456 ф. У елементарном (од ватре, преноса и туче) обезбеђењу био је премијски доходак 8.123.928 фор., за међусобно обезбеђење је издато 3.124.078 ф., а штета је стала по одбитку међусобног-обезбеђеног дела 3.336.989 форинти. Осим тога је 467.094 фор. за непредвиђене штете резервисано. Премијска се резерва бележи са 1.681.713 ф. а премијских обвезница у портфељу од више година обезбеђења 22.271.765 фор. Год. 1892. су све бранже већи или мањи добит донеле тако, да је целокупан резултат добитка врло пробитачан био. Од год. дохотка су погледом на непрекидно падање каматног курса — 238.806 фор, за ванредно дотирање премијске резерве, особне ренте и преживелог обезбеђења, и 150.000 ф., за потпору специјалне добитне резерве у живот обезбеђујућем оделењу употребљени; даље су 174.314 ф., на резерву променљиви курсова упућени. Тако је дакле од добивеног салдо са 379.659 ф., 25 новч. 50.000 ф., на отпис вредности два реалитета, и по статуту дотираног добитног резервног фонда и подмиру осталих статутарних потреба а и 240 000 фор. (60 фор. по деоници) дивиденде подељено. Премије резерве добитка су уг. 1892. са 1.900.000 фор порасле, а састоје се из следећих пошта: 133.326.347 фор. премијске резерве и живот обезбеђујућег — оделења, 1632.248 ф., прем. резер. одел. за ватроштету, 49.465 ф. за преносну резерв., 500.000 ф. диспозиционог резерви 577.154 ф., резерви варирајућег курса; 500.000 фор. Специјалне добитне резерве живот обезб. 1.187.165 ф. општ. добит. резерв. фонда свега 18 милијуна фор. Управа извештава даће да се конституира друштво за међусобно-обезбеђење против туче; Meridionale, које ће идуће год. место Riunione обезбеђење против туче засебно водити.

Трговина.

НОВИ САД, 7. (19.) јуна. *Житарска радња.* Време је наизменце ведро сухо па облачно а на многих местих бујно кишовито и ту по усеве непријатно. Извештаји о стању усева су различити. Понајвише је тужбе из Баната Бачке и Срема, понајбољи су усеви у пештанској широј околини и у појединим потиским пределима; доклен у осталим крајевима отаџбине очекују истом слабу средњу жетву. Вода у Дунаву од Пожуна до Земуна у опадању, на нижим станицама у малом надоласку, Сава и Тиса дужом тока свога су у опадању.

Радња са раном је на горњим нашим пијацама на самом измаку прошле недеље живља настала; цене се у неколико повратише оне више па и учврстише. На нашој пијаци су цене ове: Пшеница новосадска, шајкашка и сремска по каквоћи 7 ф. 80—90 н. 8 ф., 8 ф. 20 н. Наполица 6 ф. 90—7 ф. 20 н. Зоб 6 ф. 60—70 н. Јечам 5 ф. 60—70 н. Кукуруз 4 ф. 70—80 н. Све од 100 кгр.

*

Течај вредности и новаца на берзи у Будим-Пешти 7. 19.) јуна 1893.

Ц. кр. дукати	5 ф. 82 н.
Наполеондори (20 франака) .	9 ф. 97 н.

Огласи.

Објава.

У новоподигнутој *јединој* гостионици у **Туријн** тражи се искусан, опробан бирташ под рачун. Дотични мора знати добро српски. Гостионица је подигнута на најбољем месту а снабдевена је са гостинским собама.

Првенство имају они који се за добру кујну постарати могу.

Који ово место заузети желе нека се најдаље до 1. августа ове године код доле-подписаног пријаве.

У Туријн, дана 15. јуна 1893. г.

Васа Стојковић
1—3 општински бележник.

ЗА МОЈУ ГАЛАНТЕРИЈСКУ БЕЛЕ РОБЕ И ПЛАТНА ТГОВИНУ
Ј. Г. АДАМОВИЋ
НОВИ САД 1—2
потребујем доброг помоћника који осим српски мађарски и немачки говорити мора. Ступање одма ил за најкраће време.

Примам у моју
Апотеку
једног дипломираног или недипломираног **помоћника**, потпуно знање српског и немачког језика је потребно.

Фрања плем. Бенко
1—3 апотекар у **Земуну**.

ЗА НОВООСНОВАНУ
„Јарковачку народну банку као деоничарско друштво"
потребујемо једног вештог **књиговођу**, који уме самостално све нужне послове и кореспоненцију на немачком и српском језику да води.

У немачкој кореспонденцији мора да је подпун. —

Плата годишња 800 ф. — Првенство имају они, који су у ком заводу као самосталне књиговође. —

Понуде имају најдуже до 2. јула п. р. на доле-подписаног управитеља од завода да се пошљу са сведоџбама.

ЈАРКОВАЦ, 4. (16.) јуна 1893.

М. П. Михајловић,
1—3 управитељ.

Ц. КР. ПРИВ.
Riunione Adriatica di Sicurtá у Трсту.
ИСКАЗ ПРИМАЊА.

Оделење за обезбеђење живота. — Рачун биланције (А) 31. децембра 1892.

АКТИВА	фор.	н.	ПАСИВА	фор.	н.
Реалитети у Трсту, Бечу Брину. Будимпешти, Милану и Венецији по специфик. С	2933700	—	Специјални резервни добитак — — — —	500000	—
Вредности по спецификацији А — — —	10015782	—	Причува за несталности курса — — —	333822	42
Хипотекарног зајма — — — — — —	31888	99	Премијска резерва — — — — — —	13326346	98
Заслужене ренте и капитала — — — —	18324	55	Резерва за штету — — — — — —	192946	05
Предујма на полице — — — — — —	1120212	45	Износ обезбеђених са добитком поделиме дивиде — — — — — — — —	11702	03
Равна агенства — — — — — — —	309956	08	Равна друштва — — — — — — —	351740	16
Равна друштва — — — — — — —	205253	42	Разни веровници — — — — — —	59564	32
Друштвени укупни (Салдо текућих рачуна)	123622	71			
Разни дебитори — — — — — — —	27381	85			
Поднесени провизиони и организиони трошкови — — — — — — — —	— —	—			
	14786121	96		14786121	96

Рачун биланције (Б) 31. децембра 1892.
(Са искључењем живот обезб. одељења).

АКТИВА	фор.	н.	ПАСИВА	фор.	н.
Издатим уплаћеним деоницама — — —	2400000	—	Деонички капитал — — — — — —	4000000	—
Менични портфељ и банчине упутнице —	454640	98	Резервни фондови добитка — — — —	1187164	86
Вредности по спецификацији В — — —	3478159	—	Резерва за несталности курса — — — —	243331	83
Реалитети у Трсту — — — — — — —	380000	—	Премијске резерве за обезб. од ватре — —	1631248	22
Готовина у управе и главних агентура —	121033	68	Прем. резерве за обезб. од преносне штете	49465	07
Хипотекарни зајам — — — — — —	1000	—	Диспонибл резерве — — — — — —	500000	—
Потраживање у кредит. заводима, штедионицама и банкара — — — — — — —	1261271	96	Резерви за штету од ватре — — — —	406538	—
Намештај и обезб. таблице код управе и агената — — — — — — — —	30704	25	Преносне штете резерва — — — — —	60556	31
Разних дебитора — — — — — — — —	116901	13	Каса за обезбрижење друштв. чиновника —	441790	23
Генералне агентуре (*Saldi* текућих рачуна) —	1148812	18	Одељење за животно обезбеђење (текући рачуни — — — — — — — — —	123622	71
Главне агентуре „ „ „ —	73422	63	Разних обезб. друштава — — — — —	615722	24
Среских агената „ „ „ —	9554	72	Неподигнуте дивиденде — — — — —	2431	—
Разних обезб, друштава — — — — —	500908	84	Дивиденде за 1891. год. — — — — —	240000	—
Поднесени провизиони и трошкови организац.	— —	—	Пристојбе управи и ревизорима — — —	45096	06
	9976409	37	Равни веровници — — — — — —	377520	01
			Пренос за 1892. год. — — — — — —	50921	38
Целокупна свота, која ће се у каснијим годинама за премије примити — — — —	22271765	99		9976409	37

УПРАВА:

У **Трсту**, маја 1893.

Др. А. Алберт пл. Гланштетен — Марко пл. Морпуго — Х. Најман — Паул пл. Рали К, пл. Рајнелт — Х. Салом

Ген. секретар: Адолф Фрићеши. Ревизори: Ђорђе Афендули — Емил Алберти пл. Поја, Јосиф Парифи.

Угарско одељење у Будимпешти IV. вацка улица бр 9. (у својој кући.

Барон Фридрих Подманицки, управитељ. Мориц Фрићеши секретар.

Ближе извештаје и разјашњења преко обезбеђења против: ватре, живота туче и преносне штете даје потписано заступство, а код истог се та обезбеђења по најјефтинијој цени и строго солидним условима обавити могу.

Главно заступство у Новом Саду код Јосифа Клајнчека.

Власник и издавалац: Дружина Браника. Одговорни уредник Никола Јоксимовић. Штампарија А. Пајевића у Новоме Саду.